

REVISTA ENCICLO- PEDICĂ

REVISTĂ PERIODICĂ LUNARĂ

Răspundător: Ioan Corbu, Cluj, Str. Gen. Grigorescu 16.

Se împarte gratuit, în librării 3 Lei exemplarul

„Numerus rumanus, numerus clausus“.

Dl Al. Vaida Voivod, fost primministru, a reîmprospătat problema dreptului Românilor în România — noutatea (nu prea fericită) stă în introducerea ei ca devisă de partid — sub numirea „numerus valachicus“. Criticat pentru numirea „valachicus“ dl Vaida se apără (destul de stângaci), deși nu e invențiunea d-sale. Noi am arătat înainte cu vr'o doi ani în aceste pagini că numirea de „Valah“ a fost introdusă în limba literară de demagogia și desmățul școlii fonetiste, fiă, pentrucă numirea de „Român“ e de origine prea nobilă pentru demagogi noștri, fiă, pentru că acest nume, ca toate cuvintele românești, a devenit deja „banal“ la desmățata școlii fonetiste.

Dacă țeranul bășărebean țice, că vorbește „moldovenește“, țeranul din Transilvania n'a spus niciodată, că vorbește ardelenenește, sau bănățănește, ori „someșenește“, cu atât mai puțin „valahicește“, ci românește — numai Români maghiarizați își țic „Oláh“, pe ungurește. Țeranul nostru înțelege sub „românește“ și „răspicat, pe înțeles“ (ca și Germanul sub: „deutsch“) ca în țicerea: „nu te'nțelegi, când îți spun românește?“

Să ne mai arete dl Vaida un singur cas, că un popor și-a schimbat numele, care și-l-a dat el însuși, și l-a înlocuit cu numele, ce i-l-au dat străini. Nicu Țigani nu vreu să-și țică „Țigani“, cum le țicem noi și alte popóre, ci „Romi“, cum își țic ei. Numai „Valahi“ mai țigani decât Țigani. Ce ar fi dacă ar adopta „Valahi“ noștri numele acest-a așa de democratic, dar desprețuit și nedreptățit de Romi nepreceptori și cu gusturi nedemocratice? Măne, póte, și „Valah“ va fi „banal“ și atunci vor putè introduce pe „Țigan“ — „noutatea stilului e o condiție esențială a scrisului gazetăresc“ — valah — așa ne spune un gazetar fonetist.

Dacă în forma latină „numerus valachicus“, cum i-a țic d-l Vaida, „valachicus“ póte avè ce-va rost, fiind terminul introdus în l. latină medievală (și Români l-au folosit, când au

scris latinește, ca în „Supplex libellus Valachorum”) — partisansii d-lui Vaida l-au introdus și aplicat cu trufie și în l. „valahă”, ne mai voind să știe de „banalul” „Român”, ci numai de „popor valah”, „preoți valahi” și bucinau scóterea țiarului „Valahul” — par'că a dat turba în „Valahi”. Așe e ađi moda, în lipsă de idei și idealuri ómini se întrec în devise și vorbe góle, dar inflațe și bombastice, sau cel puțin nóue — adevărată întrecăciune.

Nu vrem să tragem la îndoiélă bunele intenționi românești (nu „valahicești”) ale d-lui Vaida, dar devisa aruncată în arena luptelor politice a degenerat din prima și în o reclamă de propagandă electorală la credincioși politici ai d-lui Vaida, și tot așe a fost vėđută și de contrari d-sale, căci pentru fericierea poporului n'am vėđut șe-și spargă capetele politiciani — sau póte „ca să facem cinste numelui de „Valah” („selbatic”), cum ne îndemna d-l Vaida.

Maghiari n'au inventat un „*numerus hungaricus*”, cu atât mai puțin nu s'au injurat, și nu și-au spart capetele pentru o asemenea devisă, ci au *infăptuit* pe „*numerus totus*” maghiar, deși erau numai o minoritate în fóstă Ungarie. În funcțiunile statului maghiar, și mai ales la căile ferate, nu erau suferiți minoritari, și mai puțin Români, cari se înderėtniciau să rămână Români (nu Valahi). Ce pútea fi acum mai natural și mai îndreptățit după ajungerea idealului național, ca în statul românesc, în funcțiunile devenite vacante să nu se numescă decât Români, până când vom atinge cel puțin procentul, ce ni-se cuvine după numărul populațiunei românești, și pe care îl reclamă și apărarea și interesele de viétă ale națiunei.

Dar cum au apărat guvernele de după Unire aceste interese de viétă ale națiunei? Partidele nóstre politice s'au mánecat între ele, făcėnd ochi dulci chiar și iredentiștilor maghiari și comuniștilor.

Trenul, posta și telegraful sunt nu numai mijlóce de comunicațiune, ci și de siguranță și apărare ale țeri. E o crimă în contra națiunei și a venitorului ei a da aceste mijlóce de apărare pe mâna străinilor și chiar a dușmanilor. Nu sunt de vină minoritari, ci pécătoșenia alor noștri dela conducere, cari vınd pânea copiilor noștri și venitorul națiunei la străini, ca și când ar fi moșia tătâne-său. Sau, cum au ajuns vr'o douăzeci de funcționari superiori bulgari la posta centrală din București? (sė ne amintim de spionajul descoperit acolo). Am citit în țiare că ingineri români sunt ținuți în servicii inferióre (de magazineri) la C. F. R. și se numesc ingineri minoritari de-a-dreptul peste capul Românilor, cari au rămas magazineri.

Unde e controlul statului și veghiarea intereselor naționale și de stat? Membri în consiliul de administrare al C. F. R., numiți de guvern, n'au altă păsare decât încasarea tantiemelor din averea statului? Cutezanța străinilor încuibăți la C. F. R. a ajuns până acolo, că în Gazeta Oficială a C. F. R. își băteau joc de cei cu numele în „-escu”. Am citit în ziare, că aici în Cluj au fost numiți măiestri mecanici din școlile din Ungaria, și au fost respinși Români dela școlile asemănătoare dela noi, rămânând simpli lucrători. Pentru ce ar fi mai bune școlile din Ungaria decât ale noastre? — învățămîntul teoretic e acel-ași. E un simplu pretext pentru a respinge pe Români și a implè posturile cu Maghiari. Ne mai aducem aminte de afacerile „Tar—Colțescu” în Cluj. Se înmulțiau posturile la C. F. R. fără nici o lipsă, și se vindeau la Maghiari, căci Români nu înțelegeau să cumpere aceste posturi în statul acum românesc, care are lipsă de funcționari credincioși, și ar avè datorința și interesul să romanizeze așezămintele de stat. Chiar în aceste zile lumea e revoltată de descoperirile dela depoul C. F. R. din Dej, unde lucrători români sunt asupriți și nedreptățiți în folosul celor maghiari, și asta sub conducerea unor Români inconșienți și de cătră acei-ași dușmani! Nu cumva e amestecată acolo și politica de partid și luptele fratricide în folosul dușmanilor conșienți?

Stăpânirea maghiară numia funcționari la căile ferate (M. A. V.) numai Maghiari, acolo se aflau cei mai șoviniști și mai selvatici*) reprezentanți ai ideii de stat maghiar, iar păcătoasa noastră conducere a dat C. F. R. pe mâna dușmanilor. D-l Vaida

---

*) Dăm aici o întâmplare ca un document al trecutului nostru de asuprire și al tratamîntului neominesc, de care am avut parte în fosta Ungarie, mai ales că foști împilători implu ați lumea cu plângerile lor despre tratamîntul românesc, și află pe al lor față de Români mai ominesc, creștînd că noi l-am fi uitat:

În o stațiune de cale ferată dintr'un ținut românesc, pe când trenul abie s'a fost pus în mișcare, un țeran român, pe semne întărziat, s'a suit pe treptele unui vagon ca să se urce, cee-a ce se întîmplă adeseori. După Regulamînt acesta nu e iertat, în interesul călătorilor. Dacă calcă Regulamîntul și se urcă, în cas de nefericire Căile ferate nu plătesc nici o desdaunare, de aceea atari abateri ușore dela Regulamînt se trec cu vederea, căci numai călătorul pòte să sufèră de pe urma lor. Dar funcționarul C. F. M. s'a răpedit ca turbat după țeran și apucându-l dela spate, voia să-l îmbrîncescă jos de pe trepte — pentru ce? numai din ură stupidă față de „Valah”. Acest-a însă se ținea cu tóte puterile de primbla treptelor, ca să nu fiă dat jos și să rămîna de tren, Lumea

nu le-a vădută aceste-a când a fost la guvern? Și de ce n'a lucrat atunci și acolo, unde avea puterea în mână? Cum se așteptăm dela minoritari și dușmani să ne respecte pe „numerus valachicus“, când îl calcă în picioare guvernele noastre, cari se vede că nu sunt „românești“ ci „valahe“. Ba am auzit un ministru declamând în fața parlamentului românesc (mai bine ȳis: „valah“), că Români naționaliști sunt mai periculoși pentru stat (statul românesc, înfăptuirea idealului național!!) decât comuniști (cari nici nu sunt Români, ci dușmani)! — confunda statul cu clica lui.

E aceeași inconștientă și păcătoșenie în politică, ca și în limbă. Am arătat (în Nr. 6—933) că chiar un scrietor fruntaș și membru al Academiei, d-l M. Sadoveanu numește „hitlerism“ stăruința de a păstra limba vechiă și înțeleptă românească și a o curăți de străinisme de prisos. După d-sa noi (Români), cari am avut un trecut așe de vitreg, ar căta să fim mai omenoși și să ageștăm la sinul nostru străinismele dușmane, cari ne amenință cu desnaționalizare, adecă să sugrumăm limba vechiă și înțeleptă, înlocuindu-o cu orice străinisme. E același „umanitarism“ și „internaționalism“ rău înțeles și bucinat chiar de dușmani noștri — nu pentru binele nostru.

Indată după Unire s'a fost înmulțit numărul farmaciilor, deși nu era o lipsă așe de simțită. În totă Transilvania, în fosta Ungarie n'a căpătat un singur Român licență de farmacie. (Unul singur a căpătat una, dar în un ținut unguresc, unde nu se șcia că e Român, și apoi a schimbat-o cu un farmacist străin dela Orăștie). Am arătat atunci în o gazetă de provincie din Bistriță (Năsăud), că după nedreptățirea Românilor din fosta Ungarie, cum încă n'avem farmaciști români de-ajuns, ca să putem ocupa tôte farmaciile nouă, în interes național ar căta să fiă reținute pentru ai noștri, ca să vindecăm nedreptățile trecutului. Dar cine te aude la noi, când vorbești de interese naționale, interesele private ale căpătuiților politici sunt mai presus de interesele naționale. Cu împărțirea licențelor de

---

se uita revoltată cu răsufletul aprópe reținut. Trenul alerga tot mai răpede, și atunci beștia vėdėnd, că dacă l-ar imbrānci jos, s'ar putė întâmpla o nefellerire, pentru care numai el ar fi rėspundėtor, a încetat de a-l imbrānci, dar fiindcă nu și-a putut împlini scopul rėutācijas, ca să-și verse ura selbatică, a început a-i căra la pumni — pentru singurul păcat, că era un „Valah“. Am simțit palma acėsta toți Romāni martori. Acėsta brutalitate spune mai bine decăt o istorie întregă care a fost tratamintul Maghiarilor „culți“ față de Romāni, și cine au fost „selbatici“.

farmacii (cu pânea copiilor noștri) s'au făcut afaceri minunate, s'au strins averi fabuloase. Sau, d'oră se împart ați gratuit aceste licențe? Aceste abuzuri și nedreptăți față de Români în România întregită s'ar mai pute îndrepta și direge de cătră guvern fără a mai bate toba (în opoziție), dacă am avè guverne cu adevărat românești, și nu „valahe“.

Cunosc un cas, nu mult după Unire, când încă era lipsă de ómini cu studii, că un candidat de avocat a suplicat la un post la justiție. A fost și pe la Ministeriu, dar a așteptat un an de-a-surda fără să capete denumirea. Un minoritar însă a căpătat-o la două septămâni după înaintarea suplicei. Și asta la justiție, dar ce se întâmplă la cele-alalte departamente? Șcim cu toți, că minoritari au birouri de plasare pentru ai lor în capitală, au intrare la toate ministerele, unde, sigur, nu se înfățișează cu mâna goală. În România întregită avem și noi Români lipsă de birouri de plasare, guvernele nu sunt nici ați românești, n'au datorința să apere și agesteze pe Români și interesele naționale?

Mai an am citit în ȋtare (mi-se pare în „Curentul“), că la o mare industrie națională (?!) cu lucrători maghiari iredentiști, fiind băgați câți-va lucrători români, iredentiști s'au pus în grevă, și n'au încetat până ce au fost dați afară lucrători români. Asta e România idealului național? Are România întregită o conducere românescă? Nu cumva asemenea industriei *naționale* ne vor îndestra cu armamint în contra Budapestei?!

Tot mai anul trecut a fost în Cluj la un internat de fete un cas de întopsecare din mâncare de carne stricată. Din fericire toate elevele au scăpat cu viétă. Nu s'a putut constata a cui a fost culpășia. A ieșit însă la lumină, că liferantul cărni e un Ungur, cunoscut ca mare șovinist și uritor de „Valahi“. Nu o aducem acesta în legătură cu întopsecarea. Dar a mai ieșit la lumină, că o firmă românescă, de totă încrederea, a fost dat și ea ofertă pentru a provedè internatul cu articole de consum. Economul însă a trimis oferta românescă minoritarului, ca să-și pótă îndrepta și direge prețurile așe, că oferta românescă să fiă înlăturată și bani românești să mérégă în punga dușmanului. Și neleguirea acesta n'a fost nici măcar vindecată, necum pedepsită. Despre abuzurile cu înfăptuirea reformei agrare e destul să amintim cazul Moșilor (Tischler). Așe se apărá la noi interesele naționale și de stat. Se calcă în picíore, sau li-se dá prosteșce — ori hoșeșce — cu parul în cap, ca bunăórá creditului, și apoi se așteptă, ca să se înviorze și să învie, și se mai miră, că nu mai învia.

„Numerus rumanus“, dreptul Românilor în țera românească nu e îndreptat în contra nimănui, îl reclamă interesele de viață ale națiunii și guvernele au avut și dreptul și puterea ca să-l înfăptuiască, fără a mai bate toba în piață; dar, durere, România întregită n'a avut guvernele, de cari avea și are lipsă pentru vindecarea plăgilor trecutului vitreg.

Nu e acel-ași lucru „numerus clausus“, care deși tot așe de îndreptățit, dar pare îndreptat în contra minoritarilor. De ce să fiă respinși la înscrierea la studii (în proporțiune cu numărul), până când este loc destul pentru ai noștri? Și ce folos am ave de „numerus clausus“ la înscrieri, dacă toți minoritari, cari au încăput la studii în țără și cei, cari își fac studiile în străinătate, vor fi numiți toți în serviciile statului ca și până acum, iar ai noștri vor rămâne în mare parte pe din afară.

Până când nu va fi înfăptuit „numerus rumanus“ pretutindeni, să nu se numescă decât Români în posturile vacante — nu cere nimeni, ca minoritari să fiă dați afară din posturile ocupate. Față de minoritari, cari în întreprinderile și industriile lor nu sufăr pe Români, statul să le aplice aceea-ași măsură în serviciile statului. Ministeriul instrucțiunii să cerceteze și să publice unde n'avem funcționari români în numărul cuvenit, și acolo să înmulțescă bursele și să le reducă acolo, unde avem supraproducție de titrați. Nu e corect să se reducă numărul studenților la înscriere, dar Ministeriul să pună în vedere părinților unde avem supraproducție și unde avem lipsă de funcționari români, și că statul nu e îndatorat și n'are puțință să dea la toți titrați posturi și salare; iar cei ce nu se vor conforma, nu se vor pute plânge nimănui.